

Sygn. akt I ACa 419/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 czerwca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Bogdan Wysocki (spr.)
Sędziowie:	SA Mikołaj Tomaszewski SA Waldemar Kryślak
Protokolant:	starszy sekretarz sądowy Sylwia Woźniak

po rozpoznaniu w dniu 27 czerwca 2013 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **S. W., T. R.**

przeciwko **M. R.**

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

na skutek apelacji powódek

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 10 stycznia 2013 r., sygn. akt XII C 2169/11

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od każdej z powódek na rzecz pozwanej po 2.700 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.**

M. Tomaszewski B. Wysocki W. Kryślak

sygn. akt I ACa 419/13

UZASADNIENIE

Powódki S. W. i T. R. wniosły o nakazania pozwanej M. R. złożenia oświadczenia woli, którego treścią jest przeniesienie z powrotem na rzecz powódki S. W. udziału wynoszącego 1/2 w prawie własności działki nr (...), położonej w P. przy ul. (...) oraz oświadczenia woli, którego treścią jest przeniesienie z powrotem na powódkę T. R. udziału wynoszącego 1/2 w prawie własności działki (...).

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z dnia 10 stycznia 2013 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu oddalił powództwo oraz zasądził od powódek na rzecz pozwanej 7.217 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Podstawą orzeczenia były następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne Sądu I instancji.

M. R. i J. R. (1) są małżeństwem od 31 maja 2003 r. Ze związku urodziły się dwie córki : J. i D.. Małżonkowie z córkami zamieszkali w mieszkaniu położonym w P., przy ul. (...), zajmując dwa pokoje na parterze oraz pokój na piętrze. W pozostałych pokojach na nieruchomości zamieszkali rodzice J. R. (1).

Relacje między stronami układały się poprawnie. Strony i ich rodziny wzajemnie sobie pomagały, pozwana prała, sprzątała.

11 sierpnia 2005 r. pomiędzy powódką S. W. a pozwaną i jej mężem została zawarta umowa darowizny, na mocy której małżonkom podarowano do majątku dorobkowego działkę gruntu nr (...) położoną w P. przy ul. (...).

Powódka T. R. z kolei podarowała małżonkom działkę nr (...) położoną przy tej samej ulicy.

Od roku 2005 w małżeństwie J. R. (1) i M. R. zaczęły się konflikty. J. R. (1) bez powodu wszczynał awantury. Zdarzały się one codziennie. J. R. (1) wyzywał żonę, popychał, kopał, zamykał w komórce. Gdy M. R. zaczęła pracować w sklepie Delikatesy (...), J. R. (1) przychodził tam i robił żonie awantury.

Od listopada 2008 r. pozwana zaczęła pracować na nocnej zmianie w sklepie. Jej mąż wykorzystując nieobecność wieczorami molestował córki. Między innymi, dwa razy kazał J. trzymać członka w dłoni. Trzy razy masował i całował jej pośladki. Dotykał członkiem jej pleców. Podobnych zachowań dopuścił się wobec drugiej córki. Onanizował się również trzymając córkę za brzuch.

Pozwana dowiedziała się o tych zachowaniach męża od córek, podczas śniadania w marcu 2009 r. W obawie przed mężem wyprowadziła się z domu. Wywiozła córki do swoich rodziców w J., sama powróciła do P. wynajmując kawalerkę.

W dniu 29 kwietnia 2009 r. pozwana złożyła zawiadomienie o popełnieniu przez męża przestępstw znęcania się nad nią oraz molestowania seksualnego córek.

Wyrokiem z dnia 31 maja 2011 r. Sąd Rejonowy Poznań Grunwald i Jeżyce w Poznaniu w sprawie III K 662/09 uznał J. R. (1) za winnego zarzucanych mu przestępstw i wymierzono łączną karę 3 lat pozbawienia wolności z zaliczeniem okresu tymczasowego aresztowania.

W wyniku apelacji oskarżonego, Sąd Okręgowy w Poznaniu wyrokiem z dnia 7 września 2011 r. w niewielkim zakresie zmieniono opis czynu przypisanego oskarżonemu i złagodzone łączną karę do 2 lat pozbawienia wolności.

5 maja 2010 r. T. i B. małżonkowie R. wnieśli o uregulowanie sposobu kontaktów z wnuczkami J. R. (2) i D. R.. Pozwana wniosła o oddalenie wniosku, podając między innymi, że decyzja o zmianie miejsca zamieszkania wynikała z obawy o córki, przy wykrytych zachowaniach męża w postaci molestowania seksualnego. Wnioskodawcy nie reagowali na niewłaściwe zachowanie syna. Postanowieniem z dnia 17 października 2011 r. Sąd Rejonowy Poznań Stare Miasto w Poznaniu oddalił wniosek. Jedną z podstaw oddalenia wniosku była okoliczność, że wnioskodawcy a w szczególności B. R., nie przyjmują do wiadomości, że J. R. (1) jest sprawcą przemocy molestowania seksualnego względem córek.

Po wyprowadzeniu się do J., pozwana zmuszona była skierować do sądu sprawę o alimenty przeciwko mężowi. Następnie prowadzona była komornicza egzekucja alimentów. Obciążające J. R. (1) należności alimentacyjne płacone były i są nadal przez jego rodziców.

Pismem z dnia 12 maja 2011 r. powódki skierowały do pozwanej pismo odwołujące dokonaną umowę darowizny. W uzasadnieniu stwierdziły między innymi, że w lipcu 2009 r. zniszczyła mężowi drogie aparaty słuchowe. Na początku

marca 2009 r. wywiozła córki bez uprzedzenia do swojej matki. Zamieszkała też w mieszkanku kochanka. Wyrzuciła też z pracy P. R. i A. R..

W ocenie Sądu Okręgowego w świetle dokonanych ustaleń faktycznych powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Sformułowane przez powódki zarzuty, co zachowań pozwanej albo okazały się nieprawdziwe, czy też nie miały nic wspólnego z zachowaniami podpadającymi pod pojęcie „rażącej niewdzięczności”.

Bezasadny okazał się bowiem zarzut powódek, że wszczęcie przez pozwaną postępowań karnych przeciwko J. R. (1) było zachowaniem niewdzięcznym względem powódek. Nawet najdalej idące oskarżenia pozwanej względem męża okazały się zarzutami prawdziwymi. Trudno więc w tym zakresie dokonać negatywnej oceny zachowania pozwanej. Zawiadamiając o przestępstwie molestowania seksualnego córek, czyniła to na ich rzecz i dla ich dobra. Wymierzenie w konsekwencji oskarżonemu sprawiedliwej kary przez niezawisły sąd było sprawiedliwą odpłatą dla skazanego za to, czego się dopuścił. Tym bardziej nie sposób uznać, by zawiadomienie organów ścigania miało w jakimkolwiek stopniu związek z chęcią okazania niechęci powódkom.

Z kolei sformułowany zarzut, co do zniszczenia aparatów męża pozwanej okazał się całkowicie nieudowodniony. Teoretyzując, można jednak stwierdzić, że nawet gdyby taki fakt miał naprawdę miejsce, to nie byłby on zachowaniem skierowanym względem powódek.

Jeśli zaś chodzi o wywiezienie córek, to zdaniem sądu takie nagłe zachowanie pozwanej (i to nawet bez uprzedzenia powódek) było jednoznacznie uzasadnione dobrem dzieci. Nie sposób tu nie zauważyć również, że po upływie 2 lat od wyprowadzenia się dzieci, sąd rodzinny jednoznacznie przesądził o tym, że kontakty córek pozwanej z powódką i jej mężem są niewskazane. Można wnioskować, iż tym bardziej były one niewskazane bezpośrednio po dokonaniu przez ojca przestępstw przeciw dziewczynkom.

Zarzut związania się przez pozwaną z nowym mężczyzną okazał się nieudowodniony. Hipotetycznie nawet gdyby okazał się on prawdziwy, to kwalifikowanie takiego zachowania pozwanej, jako rażącej niewdzięczności wobec powódek byłoby stanowczo zbyt daleko idące.

Nieudowodniony był też zarzut co do zaaranżowania pobicia J. R. (1). Nieprawdziwe okazały się zarzuty, co do zwolnienia przez pozwaną z pracy A. R. i P. R.. Te zarzuty zresztą również nie dotyczyły zachowań pozwanej bezpośrednio do powódek.

Wręcz kuriozalnie brzmiał (choć nawet nie sformułowany przez powódki, lecz przez świadka B. R.) zarzut wszczęcia przez pozwaną procedury prawnej co do alimentów na rzecz córek. W ocenie sądu był to wręcz obowiązek pozwanej, skoro ani ojciec dzieci, ani też w dalszej kolejności jego rodzina, nie uczestniczyli w ich kosztach utrzymania. Pozwana ma prawo do egzekwowania alimentów przez komornika. Brak jest podstaw do przyjęcia, że egzekucja była wszczęta niecelowo. W przypadku zaistnienia zwłoki w płatności w przeszłości, pozwana ma prawo do kontynuowania egzekucji komorniczej.

Mając na względzie powyższe okoliczności, Sąd Okręgowy uznał, że nie zaistniała przewidziana w art. 898 § 1 k.c. przesłanka dopuszczenia się przez pozwaną rażącej niewdzięczności. W konsekwencji oświadczenie powódek o odwołaniu darowizny okazało się bezskuteczne, a powództwo podlegało oddaleniu.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.

Apelację od wyroku wniosły powódki, zaskarżając go w całości. Z treści apelacji wynika, że powódki zarzucają rozstrzygnięciu błędne przyjęcie, że nie wykazano rażącej niewdzięczności pozwanej, która to rażąca niewdzięczność ma miejsce nadal. Wobec tego powódki wniosły o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa w całości.

Pozwana wniosła o oddalenie apelacji oraz o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja okazała się bezzasadna.

Ustalenia faktyczne sądu I instancji nie budzą wątpliwości i nie zostały skutecznie podważone w apelacji.

W zasadzie jedynym ustaleniem faktycznym, kwestionowanym przez skarżące jest przyjęcie przez Sąd Okręgowy, że pozwana nie wyrzuciła z pracy A. i P. R..

Tymczasem ustalenie takie sąd poczynił w oparciu o zeznania wymienionych osób.

Wynikało z nich jednoznacznie, że P. R. w ogóle nie był przez pozwaną zatrudniany, a z A. R. umowę o pracę rozwiązano za porozumieniem stron.

Z kolei szereg twierdzeń faktycznych zostało podniesionych w apelacji po raz pierwszy (pkt. I-V części wstępnej środka zaskarżenia), co dotyczy przede wszystkim okoliczności związanych z egzekucją należności alimentacyjnych.

Okoliczności te, a także dołączone do apelacji dowody, mogły być powołane w toku postępowania przed sądem I instancji. Stąd podlegały one pominięciu w postępowaniu odwoławczym na podstawie przepisu art. 381 kpc.

Nie doszło również do naruszenia przez sąd orzekający przepisów prawa materialnego, przede wszystkim art. 898 kc.

W pierwszej kolejności trzeba zwrócić uwagę, że w procesie o zwrot przedmiotu darowizny, z uwagi na jej skuteczne odwołanie z powodu rażącej niewdzięczności obdarowanego, sąd, z natury rzeczy ogranicza się do badania, czy zaszły okoliczności, wskazane przez darczyńcę w pisemnym oświadczeniu, o jakim mowa w przepisie art. 900 kc, przy założeniu, że oświadczenie takie może być złożone również w pozwie.

Wyrok uwzględniający powództwo w takim procesie ma bowiem charakter wyłącznie deklaratoryjny i jest wynikiem uznania, że, z uwagi na skuteczne odwołanie darowizny, po stronie obdarowanego powstał stan bezpodstawnego wzbogacenia kosztem majątku darczyńcy (art. 898 § 2 zd. 1 kc, por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 2011r w spr. III CSK 260/11, LEX nr 1108815).

W związku z tym należy stwierdzić, za sądem I instancji, iż żaden z zarzutów, kierowanych w stosunku do pozwanej, zarówno w oświadczeniu o odwołaniu darowizny z dnia 12 maja 2011r, jak i w pozwie, bądź to nie znalazł potwierdzenia, bądź też nie wskazywał na rażącą niewdzięczność obdarowanej w stosunku do darczyńców.

I tak, postępowanie dowodowe nie pozwoliło na potwierdzenie zarzutów, jakoby pozwana wyrzuciła z pracy P. i A. R., czy też, aby zniszczyła aparaty słuchowe męża (syna i wnuka powódek) J. R. (1), bądź aby miała brać udział w jego pobiciu. To samo dotyczy rzekomego związania się jej z P. W..

Z kolei doniesienie o popełnieniu przez męża przestępstwa molestowania małoletnich dzieci należało uznać za działanie w pełni usprawiedliwione, zgodne z prawem i zasadami współżycia społecznego.

Podobnie należy ocenić odseparowanie molestowanych córek od ich ojca oraz od członków jego rodziny. Wymagało tego dobro dzieci, co potwierdził sąd rodzinny, oddalając wniosek dziadków o uregulowanie ich kontaktów z małoletnimi.

Wymaga przy tym podkreślenia, że w zasadzie żadne z zachowań pozwanej, na które powołują się powódki, nie było skierowane bezpośrednio przeciwko darczyńcom i nie miało na celu wyrządzenia im krzywdy.

Niezależnie od tego, należy zauważyć, że zachowania pozwanej, mające, zdaniem powódek, świadczyć o jej rażącej niewdzięczności, miały mieć miejsce w latach 2008-2009.

Tymczasem oświadczenie o odwołaniu darowizny datowane jest na 12 maja 2011r, a więc złożone zostało po upływie roku od kiedy powódki powzięły wiadomość o podstawie odwołania.

Oświadczenie to nie mogło zatem wywołać oczekiwanych skutków prawnych z uwagi na treść przepisu art. 899 § 3 kc.

Z tych przyczyn na podstawie art. 385 kpc oraz powołanych wyżej przepisów prawa materialnego Sąd Apelacyjny orzekł jak w punkcie 1 sentencji wyroku.

O należnych pozwanej kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym orzeczono (punkt 2 wyroku) na podstawie 98 § 1 i 3 kpc w zw. z art. 391 § 1 zd. 1 kpc, przy uwzględnieniu przepisów § 2 ust. 1 i 2 oraz § 13 ust. 1 pkt. 2) w zw. z § 6 pkt. 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst. jedn. Dz. U. z 2013r, nr 461.).

/-/ M. Tomaszewski /-/ B. Wysocki /-/ W. Kryślak